

Duševní zdraví dětí. Včasná identifikace rizik.

Porada ředitelek a ředitelů škol.

Ústupky u Seče, 15.11.2022

PARDUBICKÝ KRAJ

V Pardubickém kraji právě probíhá

V prezentaci se opíráme o postřehy z dotazníkového šetření:

Péče o duševní zdraví dětí ve školách v Pardubickém kraji

Celkový počet odpovědí: **1 122**,

Dotazník vyplnilo: **21%** ředitelek/-ů, **67%** učitelek/-ů

Zaměření: situace v oblasti duševního zdraví ve školách,
aktuální stav a možné zdroje podpory,

Realizace: **22. – 30. březen 2022**

Škola + duševní zdraví = vzdělávání

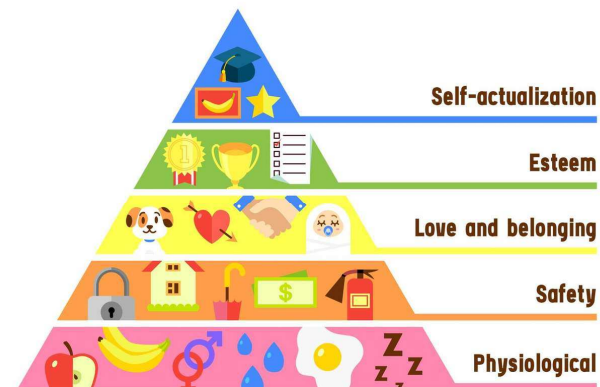

- *Toto téma by se mělo dostat do popředí zájmu škol, pedagogů, rodičů i poradenských center (učitel/ka ZŠ)*
- *Zdá se mi, že přestože v jaké době momentálně žijeme, není na duševní zdraví dostatečná pozornost (učitel/ka MŠ)*
- *Duševní zdraví dětí je důležité, ale je potřeba i rodinná spolupráce. Pro pedagogy je důležitá podpora vedení školy (ředitel/ka + poradenský/-á pracovník/-ice ZŠ)*
- *Třeba věnovat bedlivou pozornost (ředitel/ka ZŠ)*
- *Určitě souhlasím, že je to téma poslední doby a je potřeba se jím zabývat, ale zároveň jsem toho názoru, že v některých případech už se problém duševního zdraví přeceňuje (učitel/ka ZŠ, SŠ)*

Dušené zdraví je klíčovým prvkem pro dosazení vzdělávacích cílů (učitel/ka MŠ/ZŠ/SŠ)

- pro duševní zdraví je nezbytné zabezpečit **potřeby** dítěte,
- má-li dítě zabezpečeny potřeby, a není tak v permanentním stresu, je jeho mozek schopný **učení**,
- ve škole se lze seznámit s běžným chováním dítěte a zachytit jeho případné **změny**,

Duševní zdraví dětí v atmosféře posledních let

- *Více se objevuje sebepoškozování a poruchy příjmu potravy, dokonce některé žákyně mají problém s alkoholem (ředitel/ka ZŠ)*
- *U dvou mých dcer se v době epidemie rozvinula úzkostná porucha, což vedlo k jejich odchodu ze školy. Takže téma rozhodně nepodceňuji. (učitelka ZŠ, SŠ)*

**"ve škole lze v poslední době (cca 2 letech)
pozorovat zhoršené duševní zdraví dětí?"**

ředitelé MŠ souhlasí 34%, ZŠ 62%, SŠ 77%

„jak Vaše škola aktuálně přistupuje k tématu duševního zdraví dětí?“

ředitelé MŠ spokojeni 77%, ZŠ 81%, SŠ 72%

učitelé MŠ spokojeni 65%, ZŠ 67%, SŠ 67%

Duševní zdraví pedagogů v posledních letech

- Velmi mnoho pedagogů stojí nad propastí vyhoření. Po dvou letech podivného způsobu výuky, kdy se mí kolegové snažili své žáky podpořit jak nejlépe uměli, dostávají do tříd ukrajinské děti, s jejich vzděláváním si přes veškeré metodické materiály úplně nevědí rady. Řeší poměrně velké množství psychických problémů svých běžných žáků, doučují, hledají materiály pro podporu cizinců - jsou vyčerpaní, mají pocit, že nezvládnou pracovat tak poctivě, jak byli zvyklí. Jsou i přes opakovanou podporu frustrovaní z pocitu selhání. (...) Mám obavy o jejich fyzické i duševní zdraví (ředitelka ZŠ)*

**"ve škole lze v poslední době
(cca 2 letech) pozorovat zhoršené duševní zdraví pedagogů?"**

ředitelé MŠ souhlasí 59%, ZŠ 58%, SŠ 52%

Spokojenost s přístupem školy

ředitelé MŠ spokojeni 63%, ZŠ 65%, SŠ 60%

**učitelé MŠ spokojeni 51%, ZŠ 47% (17%N), SŠ 40%
(22% N)**

Jak podpořit duševní zdraví dětí a pedagogů?

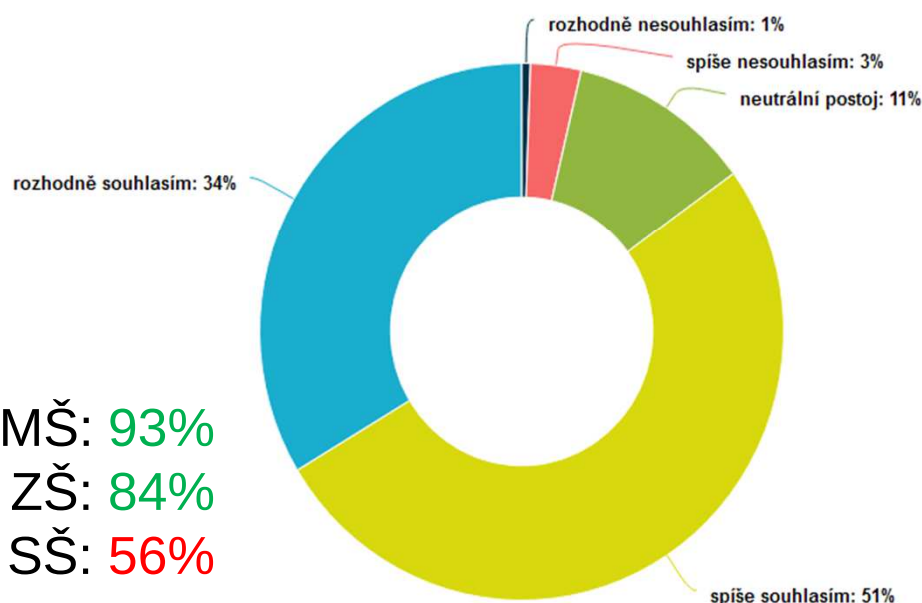

Bezpečné a otevřené prostředí

- *Děti i pedagogové by se měli ve škole cítit, dobře, bezpečně, bez stresu (jiný ped. pracovník MŠ/ ZŠ/SŠ).*
- *Škola je stále pro většinu dětí spojená se stresem - veřejně jsou tu porovnávány schopnosti dětí v rámci třídy. I učitelé jsou pod značným tlakem - vyhovět žákům, rodičům, vedení, inspekci... Musí to tak být? (učitel/ka MŠ/ZŠ)*

Nakolik souhlasíte s tvrzením, že "školní prostředí (přístup personálu, vztahy s ostatními dětmi, styl výuky, materiální prostředí, celkové klima) má podstatný vliv na duševní zdraví dětí"?

ředitelé MŠ: 93%
ZŠ: 84%
SŠ: 56%

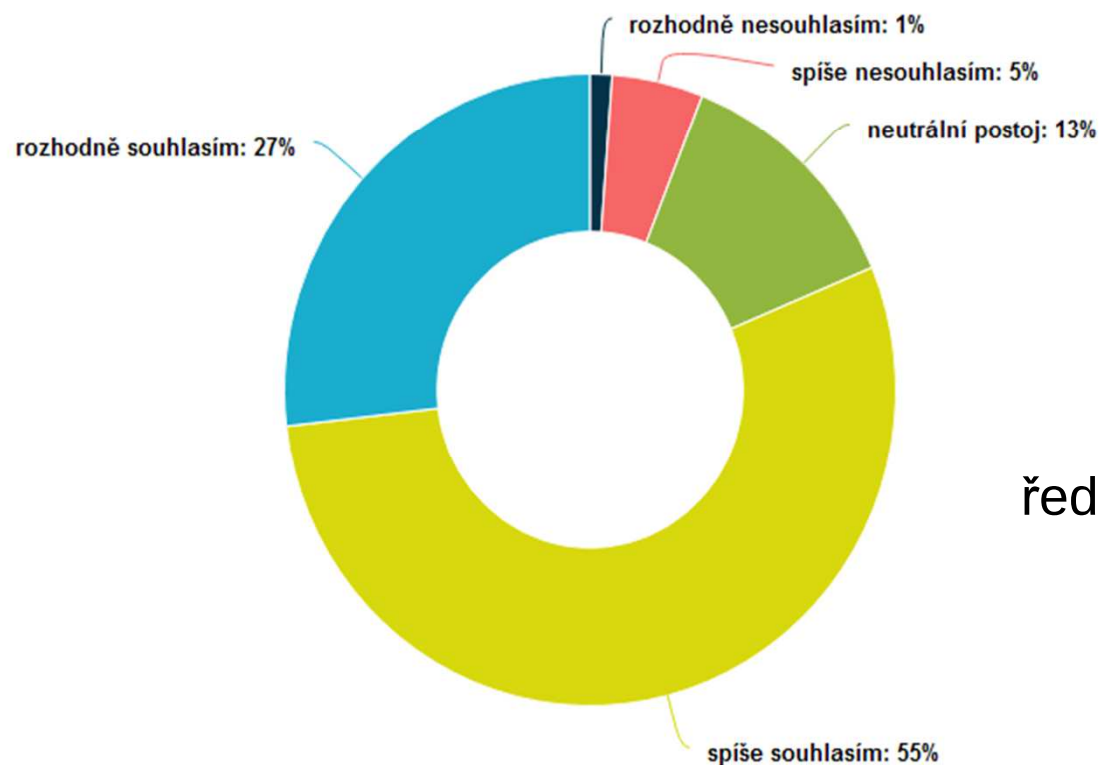
Iva Vaníčková, Věra Falešajková,
Marie Hojedoš, Jana Vrtavová

Škola přátelská dětem

Stručný průvodce manuálem UNICEF
pohledem nejlepšího zájmu dětí

Role školy při včasné identifikaci rizik

Nakolik souhlasíte s tvrzením, že "velikou roli při včasné odhalování duševních obtíží dětí hraje škola, protože zde děti tráví mnoho času"?

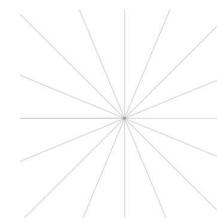

ředitelé MŠ: 94%
ZŠ: 86%
SŠ: 64%

Proč
včas?

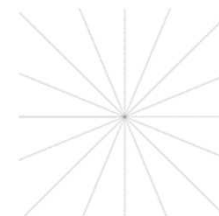
Klíčové úhly pohledu:

- důležitý je zájem o dítě, jeho rodinu a jejich potřeby – pozornost je třeba soustředit na **příčiny** – projevy dítěte nahlížet vždy optikou možných závažnějších potíží,
- projevy nepohody / duševních obtíží mohou být mylně interpretovány jako povahové rysy nebo dopady výchovy,
- **stigmatizace** duševních obtíží ve společnosti,
- nejde o diagnózu x potřeba diagnózy pro podpůrná opatření

Klíčové úhly pohledu:

- duševní nemoc x duševní potíže x duševní zdraví (well-being) – MKN-10 X **děti ohrožené prostředím**,
- rizikové a protektivní faktory (rovnováha),
- stejná důležitost jako zdraví fyzické,
- duševní zdraví dětské a adolescentní populace je zanedbané téma

Kdo a jak při včasné identifikaci rizik

Včasná identifikace rizik

- Kdo si všímá, nemusí interpretovat a řešit,
- Nástroje pro rozpoznání ohrožení dítěte
 - Karta k identifikaci špatného zacházení s dětmi,
 - Dotazníky,
 - Škály apod.

- Důležitá je důvěra dítěte, důležitější však aktivita dospělého – **nečekejte, až vás dítě/rodič osloví**

Základní podpora dětí a rodin s potřebami v oblasti duševního zdraví se neliší od běžné práce s ohroženým dítětem a rodinou. Přesto má svá specifika, která je třeba brát v potaz a zvýšit tím naději dítěte na kvalitní prožití dětství a úspěšné budoucí začlenění do běžného života.

Současný stav v oblasti Prevence a včasné identifikace ohroženého dítěte ve škole:

Osoby ve školách zabývající se tímto tématem v zahraničí:

- Sociální pracovník
- Sociální pedagog

Osoby zabývající se tímto tématem v ČR:

- Výchovní poradce
- Třídní učitel
- Školní metodik prevence
- Školní asistent
- Asistent pedagoga
- Sociální pedagog

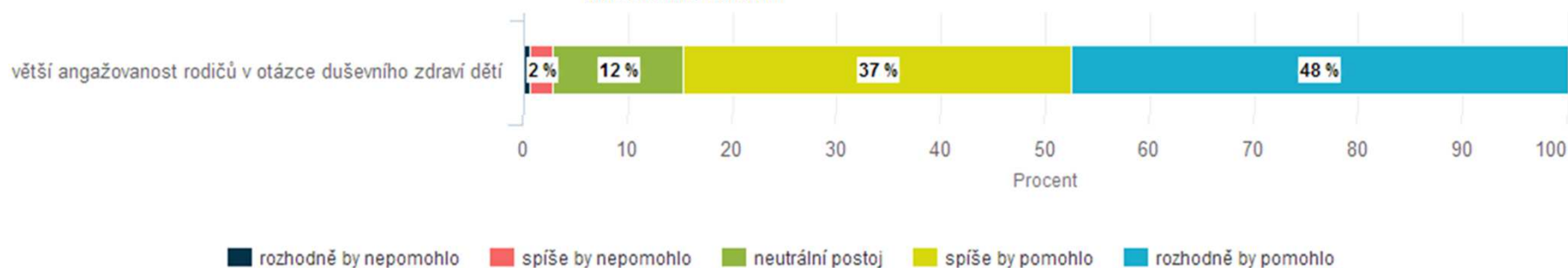
17 • Sociální pracovník

Rodina – základ duševní rovnováhy

- *Většina problémů dětí pochází z rodiny a i když se mnohdy škola a učitelé snaží jak můžou, je to zbytečné, když se nesnaží rodiče (jiný ped. pracovník ZŠ)*
- *Velmi důležitá je spolupráce s rodiči a jejich důvěra k nám, učitelům. (učitel/ka ZŠ)*

Do jaké míry představují následující opatření to klíčové, co by Vaší škole aktuálně pomohlo k zabezpečení potřeb v oblasti duševního zdraví?

TIP

ŠABLONY OP JAK

18

- odborně zaměřená tematická a komunitní setkávání s rodiči (za účasti, příp. pod vedením externistů, s dětmi)

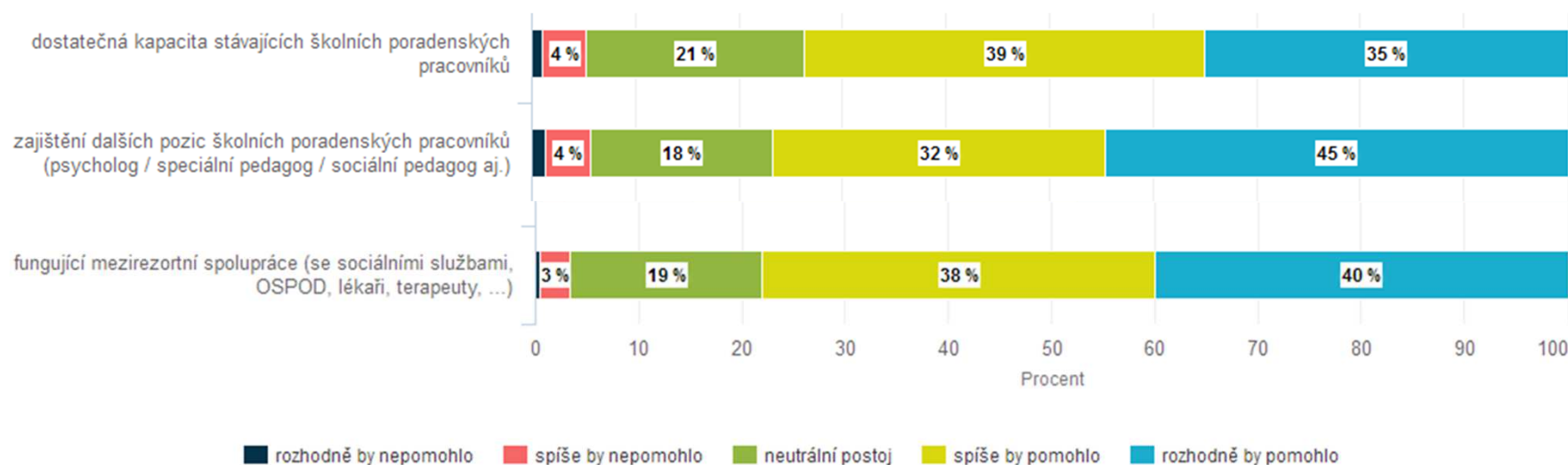

Škola jako součást multidisciplinárního týmu

Další klíčová opatření k zabezpečení potřeb v oblasti duševního zdraví

- zájem o zajištění dalších poradenských profesí (řed. ZŠ rozhodně 58%)
- zájem o fungující mezioborovou spolupráci (řed. MŠ rozhodně 56%)

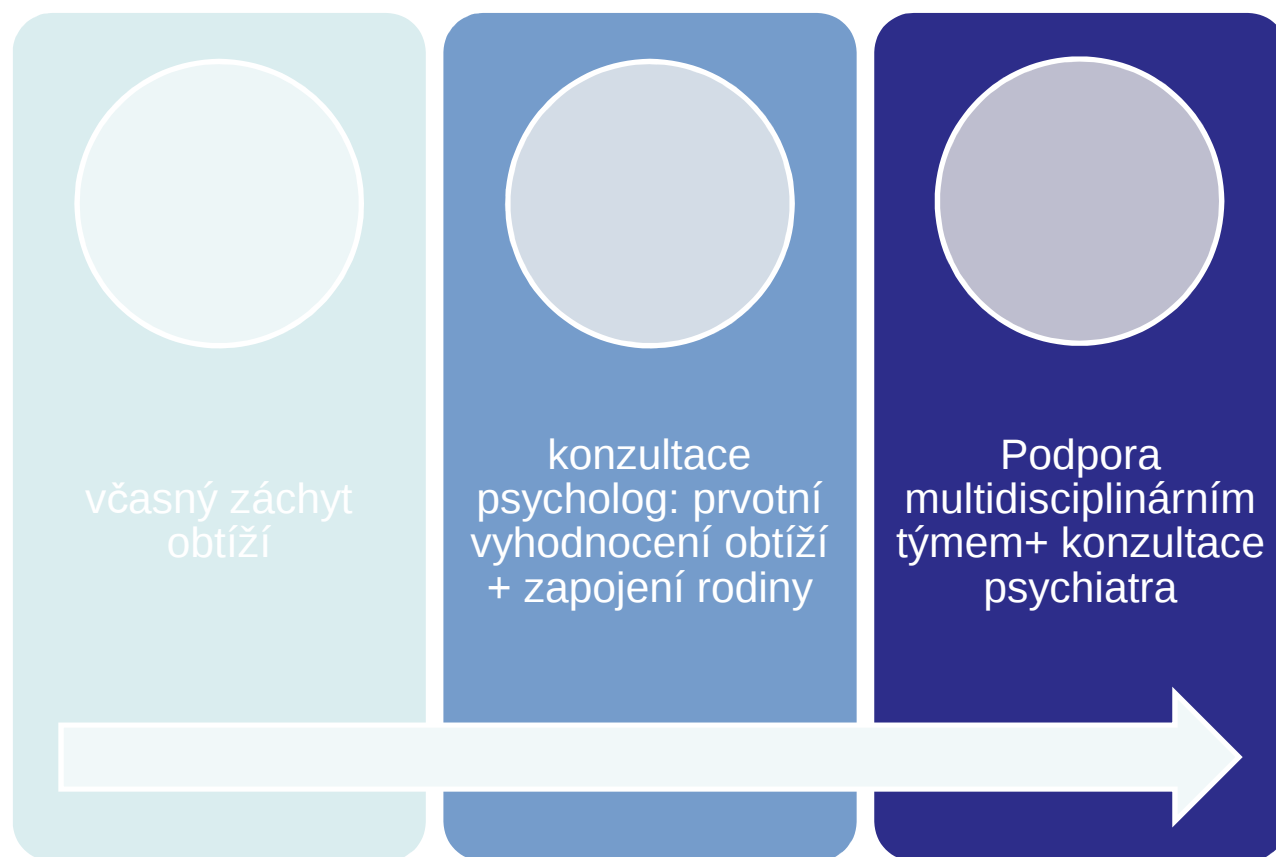

TIP

ŠABLONY OP JAK

- školní speciální pedagog, školní psycholog, sociální pedagog, školní asistent

Multidisciplinární týmy duševního zdraví

- včasný záchyt - předcházení zhoršení projevů (chronifikace) - zvýšení kvality života a podpora zotavení,
 - koordinovaný multiprofesní tým
 - lékař (dětský psychiatr),
 - zdravotní sestra,
 - psycholog, rodinný terapeut,
 - speciální pedagog,
 - sociální pracovník,
 - klinická diagnostika a nastavení vhodného přístupu/léčby,
- 22 . vždy nutnost zapojení rodiny a učitele/školy,**

- různé podoby:
- ambulance s rozšířenou péčí,
- centrum duševního zdraví,
- tým včasné intervence,
- multidisciplinární tým duševního zdraví,

- aktuálně v PAK: Pro Zdraví Duše (<https://www.prozdraviduse.cz/>)
- od příštího roku např. Mobilní tým včasné intervence

Zavádění inovací v oblasti duševního zdraví dětí a mladistvých není zcela podmíněno realizací systémové nebo legislativní změny – lze využít stávající možnosti systému!

Předpokladem je:

- edukace aktérů podpůrné sítě služeb
- společné (mezioborové) vzdělávání aktérů
- realizace případových nebo metodických setkávání
- fungování místních mezioborových platforem
- osvěta veřejnosti o potřebách dětí s duševním onemocněním a jejich rodin
- podpora terénních a ambulantních služeb na úrovni komunitního plánování, resp. vytváření střednědobých plánů rozvoje sociálních služeb na úrovni kraje

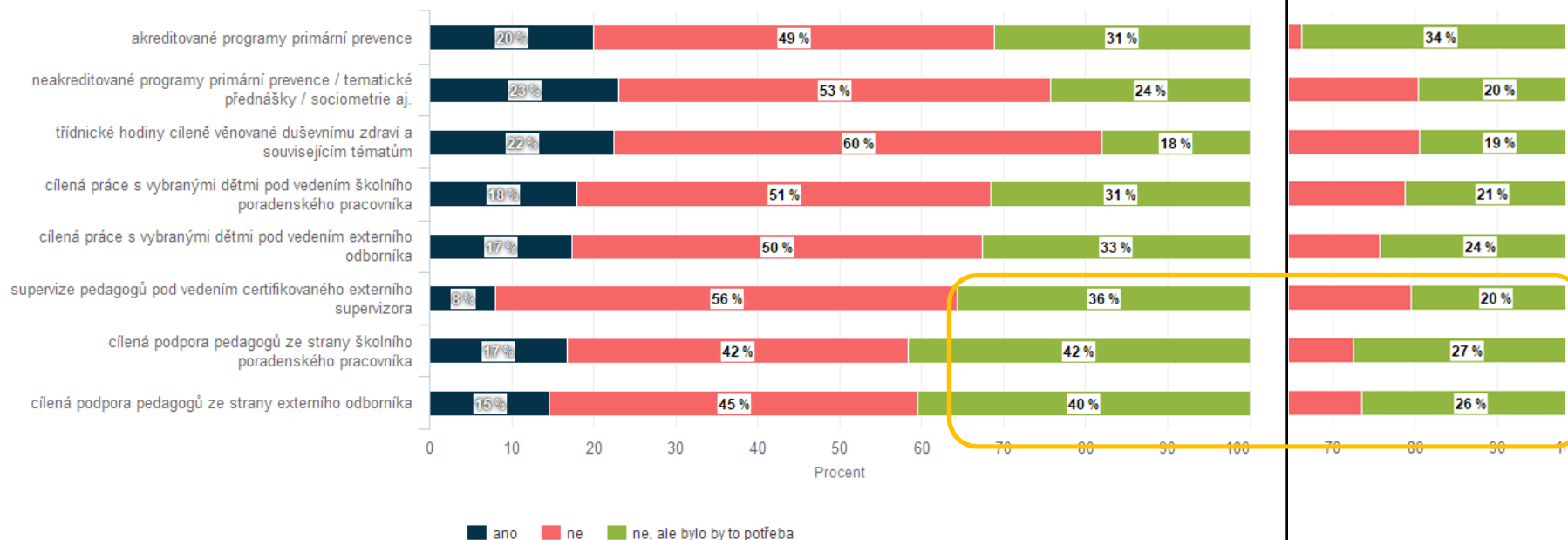

Aktivity na podporu duševního zdraví dětí v MŠ

Jaké pravidelné aktivity v oblasti duševního zdraví se ve Vaší škole odehrávají?

**Pohled
ředitelů**

**Pohled
učitelů**

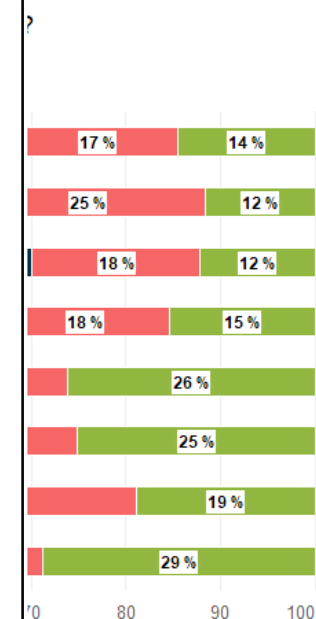
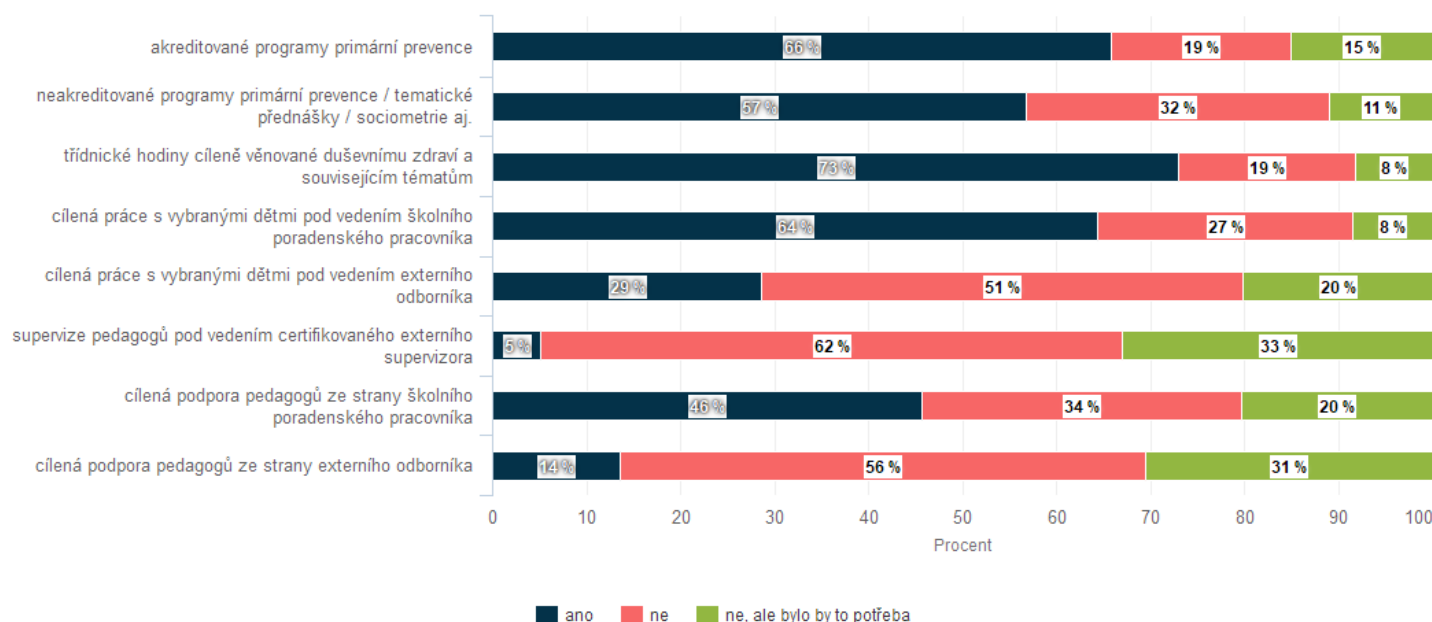

Aktivity na podporu duševního zdraví dětí v ZŠ

**Pohled
ředitelů**

**Pohled
učitelů**

Jaké pravidelné aktivity v oblasti duševního zdraví se ve Vaší škole odehrávají?

- aktivity, které školám chybí, spočívají zejména v **podpoře od externistů** (supervize, externí podpora pedagogů, externí podpora vybraných dětí, akreditované programy primární prevence pro MŠ ad.),
- z křížového porovnání vyplývá, že ti, kdo mají **zkušenost se supervizí** nebo o ni mají zájem, mají zájem rozvíjet i další aktivity/spolupráci
- *Spíše se hledí na dítě než na pedagogy, ale ti to také potřebují, aby mohli být dostatečnou oporou, pomocí dětem. Supervize, podpora od specializovaných pracovišť či přímo odborník (alespoň sdílený) v každé škole, to je v dnešní době téměř nutnost (jiný pedagogický pracovník, MŠ/ZŠ)*
- *SUPERVIZE A PSYCHOLOG V KAŽDÉ ŠKOLE JE NEZBYTNOU NUTNOSTÍ (učitel/ka ZŠ)*
- *Situace není dobrá - je nutné ihned navýšit počet psychologů (interních i externích), potřebují je jak žáci, tak pedagogové (učitelka ZŠ/SŠ)*

- *Klíčovou oblastí bude udržení duševního zdraví pedagogů. Pokud si o něj nepečují sami, není mnoho toho, co by jim pomohlo. Na rozdíl od nepřeborného množství úkolů, které se na ně valí (učitel/ka ZŠ/SS)*
- *Aby mohli být žáci v duševní pohodě, nejprve musí být v pohodě pedagogové (učitel/ka ZŠ)*

TIP

ŠABLONY OP JAK

Osobnostně sociální a profesní rozvoj pracovníků ve vzdělávání

- mj. supervize/mentoring/koučink,
- stanoveny požadavky na supervizora/mentora/kouče:
 - je absolventem magisterského vysokoškolského vzdělání;
 - absolvoval výcvikový program ukončený závěrečnou zkouškou;
 - není zaměstnancem příjemce, který realizuje projekt
- vhodné zajistit pro školy seznam supervizorů/mentorů/koučů,

KDO JE TO?

Supervizor

Děkujeme za pozornost

Michaela Svobodová, odbor sociálních věcí Pardubického kraje
michaela.svobodova@pardubickykraj.cz

Jaroslav Marek, odbor sociálních věcí Pardubického kraje
jaroslav.marek@pardubickykraj.cz

